Број 125 Новом Саду, у уторак 10. јуна 1908. Година XLIII.

„Застава“ излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. а на три месеца 8 круна.

Појединни јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте ових ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул, бр. 22

Појединни јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Говор дра Младена Лисавца

у седници угарског сабора од 7. (20) јуна.

У седници угарског сабора од суботе, при расправи законског предлога о порези на шпиритус говорио је др Младен Лисавац против предлога Први део свог говора изнео је на српском, а други на мађарском језику.

Занимљиво је да су чланови хрватско српске коалиције нашли за паметно и мудро, да изађу из саборнице кад је почео др Лисавац да говори, и за време целог његовог говора да и не завире унутра Ово је сигурно опет један од паметних маневара великог Световара Прибићевића Међу тим постигли су управо противно од оног што су хтели Говор дра Лисавца саслушали су и чланови владе и мађарски посланици у великом броју, саслушали су до краја пажљиво, а кад је др Лисавац завршио, многи су га поздравили са тапшањем и узвицима живио (éljen) Ево тај говор дра Лисавца у целости:

*

(Српски).

Високи саборе!

Изјављујем да ћу гласати против предложене законске основе о порезу на ракију и шпиритус не само са својег програмског стајалишта, као начелни противник сваког посредног народног опоревивања, него и с тога, што многе одредбе ове законске основе сматрам врло штетним по развој наше народне економије у опће, а нарочито по развитак, а донекле и сам опстанак једне њевине важне гране у краљевинама Хрватској и Славонији, наиме по воћарство и виноградарство

(За тим понавља у главном исто на мађарском језику и наставља мађарски).

Високи саборе!

Нека ми је дозвољено да се нарочито позабавим оним штетним последицама, које ће ова законска основа повући за собом у области произвођања шљивовице и комовице, које две привредне гране тако важну улогу играју код нас у краљевинама Хрватској и Славонији, да се вредност производње шпиритуса од хране сасма губи

Ова се законска особа до душе труди доказати у својем образложењу, као да ове две привредне гране жели да одбрани и унапреди, али то ће остати на жалост само једна добра намера, која се никако не може остварити ради тога, што се за то не узимају прикладна средства

Чини се као да законска основа мисли поред свега знатног повишења порезног помоћи малим поседницима произвођачима на тај начин, што их ставља у погоднији положај према спекулантима и индустријалним произвођачима ракије, али ипак при том губи из вида, да мали шљивари и виноградари, којих је огромна већина, и до сада нису само с тога пекли своју ракију, што нису били у стању да плате и досадашњи много нижи порез при производњи — не пак ради конкуренције, — а да ће у будуће бити то још мање у стању, јер се сада порез на ракију диже за пуних 86 постотака.

Изгледа што више да би се ово могло претворити управо у опасност за малог поседника, што се у овој законској основи у доброј намери одређује у његову корист, јер није искључено да купци шљива у напредак неће више моћи пећи ракију, које, ради повећаног пореза, које пак ради конкуренције већих шљивара а последица ће тога бити, да мали шљивари, којих је број највећи, неће моћи никоме ни продати свој род, а нити га сами испећи Кад пак то стање наступи, наступиће потпуна пропаст малог шљивара.

Високи саборе!

Дозволите ми да истину ове своје тврдње расветлим некојим примерима.

Мањи шљивари нису ни до сада били у стању смоћи и ако нижи, али ипак зато доста знатни порез на ракију: јер њихови шљивици, који им често чине једино имање, већином леже по побрежинама и гудурама, те требају пуних десетак година док се подхране роде већином тек сваке пете, па и десете године, а услед тога не могу ништа узајмити нити на само земљиште, а још мање на неизвестан њезин род.

Како пак стојимо са самим порезом. Произвођач плаћао је до сада од сваког хектолитра шљивовице од прилике просечно 8 К 33 потуре, — и ако се узме да је могао трипута више испећи, но што је било предвиђено у закону, — у будуће пак требао би да плати од сваког хектолитра шљивовице по 15 круна 55 потура, што већ код шест и по хектолитра чини стотину круна пореза. Ово је пак свота, коју мали шљивари нису у стању платити, нити из својег имања, а нити то могу где позајмити.

Из овога се дакле јасно види, да највећа погрешка лежи у самом порезу, који се наплаћује од производње и у самом начину његова наплаћивања, што је имало последицом, да мањи шљивари нису могли ни до сада сами пећи своју шљиву, а у томе ће овај законски предлог још мање моћи стање поправити и покрај најбоље намере.

Високи саборе!

По мојем мишљењу може се ова опасност од нашег поседника, па у опће и од поменутих привредних грана нашег народног газдинства само на тај начин отклонити, ако од сада буде порез од ракије само прописиван на име онога, који је производи, а наплаћивање ако остави за оно време, када се ракија прода Не сме се пак за наплату оставити само кратак рок, нити овај пропис чинити одвисним од пружања довољне сигурности, као што то прети § 77 законске основе.

Правичност би осим тога захтевала, да сваки шљивар и виноградар добије дозволу на печење извесне количине ракије без пореза за употребу своју и своје чељади и радника, као што је то неограничено случај сада код вина.

Високи саборе!

Поред ових оправданих примедаба и захтева, који могу једино још одбранити малог поседника од коначне пропасти, не могу пропустити а да не упозорим још на једну неправду ове законске основе. Ова наиме одређује 40 потура накнадног пореза од сваког хектолитарског степена алкохола у промет већ стављена шпиритуса и ракије, а то се противи основним правним начелима, јер је порез већ једном по старом закону одмерен и потпуно плаћен па се не може поново одмеравати и под нови закон подвући Но осим тога је овај накнадни порез неправедан и с тога, што и код ракије од воћа и воћних отпадака прописује доплатак од 40 филира по сваком хектолитарском граду алкохола, ма да и само законско образложење признаје, да је код ових врста у истину само једна трећина опорезана те би потме могао накнадни порез износити у најгорем случају само 13 ⅓ филира, никако пак 40 филира, као код шпиритуса

Све ове примедбе, које сам истакао у корист шљиварства важе у главном са извесним изменама и за виноградарство с тим додатком, да ће без сумње овде бити последицом ове законске основе од сада већи производ вина другенца из комине и киселице, што опет може лако собом повући такву штету по виноградарство, као што смо је недавно видели у Француској.

Високи саборе!

Услед тога изјављујем да не могу гласати за ову законску основу јер у њој видим опасност како за воћарство тако и за виноградарство, а и за пређе споменуте привредне индустрије, пошто је порез сада не само повишен, него је придржат и даље досадашњи погрешни начин наплаћивања тог пореза Гласаћу с тога против основе (Следи одобравање и усклици: живио.).

Цетињски Крезовићи.

Образина им је здерана још за времена. Пре него што је цетињски суд изрекао пресуду, осудио многе невине људе, у ту гадну аферу увукао и Србију и изложио руглу света Србе, пошло је за руком, да се открију прави виновници те срамне афере Мостарски „Народ“ донео је телеграме, писма Настићева, разне преписке из којих се види несумњиво, да је та завера скована између Цетиња и Сарајева а да јој је кумовао познати жалосни Србин, Стеван Ђурчић, уредник „Београдских Новини“, саветник књаза Николе и начелни и присни пријатељ „Браника“ и његова госе му. „Народ“ је доказао како се августа месеца, дакле пре него што је откривен атентат против кнеза Николе и његова дома, јер је овај откривен тек октобра, у Сарајеву често појављивале многе званичне особе црногорске владе, као М Јовичевић, тајни агент цетинске полиције, Јово Поповић, шеф брзојава и пошта на Цетињу и Милош Живковић, шеф пресбироа. Тражили су везе са Србима и нашли је међу члановима самосталске странке. За све то време од августа до октобра учестале су биле посете тајних агената цетињске владе у Сарајево и тајних агената централног одбора самосталске странке на Цетиње. За све време тих преговора виђао се често у тој красној дружини и Стеван Ђурчић, где непрестано шурује са самосталским вођом др Лазом Димитријевићем

„Народ“ даље износи телеграме о „роби“ „вуни“, стварима између црногорског тајног полицајца Јовичевића Ђорђа Настића, филозофа и новинара и Јовановића агента Сви ти телеграми и писма потичу на кратко време пре 23. октобра, кад је завера откривена, јер тад је настала журба и није се могло, као пре, само усмено приговарати. Телеграм са Цетиња број 1661 наређује Јанковићу у Сарајеву да каже Ђорђу Настићу да хитно купи „вуну“, јер је цена одлична, заказује састанак у Гружу за среду у хотелу „Петка“, потписан Милојев Други телеграм са Цетиња на Симу Јовановића у Сарајево наређује, да потребна роба стигне што пре на Цетиње, да експедира одмах, иначе остаје погођена цена Трећи телеграм из Котора упућен Ђорђу Настићу у Гравови, потписан: Нико Каф Дојми, у њему се вели пошто није било пароброда, да дођем тамо чекаћу те сјутра за подне овдје, јави како си. „Народ“ вели како има још доста телеграма из Гружа, Котора и Цетиња, који се односе на ово шиљање „робе“, а падају у септембру и октобру. Довољна су међутим и ова три да расветле ствар. И ако прва два носе потписе „Милојев“, а трећи „Нико“, то је једна иста особа и то Никола Јовичевић, тајни полицајац це-

тињски. „Народ“ то несумњиво доказује. Мила Јанковић, то је једна госпођица, преко које се водила многа тајна преписка између Ђ Настића и тајних компањона на Цетињу. „Народ“ има добар део те преписке у својим рукама у оригиналу

Као што се види шеф цетињске полиције тражи од новинара Настића поручену вуну. Сарајево треба да лиферује на Цетиње вуну и ако у Црној Гори нема ни једне фабрике за прераду вуне ипак је цена вуни у Црној Гори одлична, јер „црногорске фабрике“ много требају вуне. Вуна би требала да дође у Груж Да се овде неради о вуни, већ о нечем другом, доказао је и „Пестер Лојд“, он је изнео да су бомбе које су ухваћене код Рајковића, пронешене кроз Босну, укрцане су у Броду, а упућене на безименог примиоца у Гружу Без сумње и тај је одсео у хотел „Петка“ Управа жељезница, како вели „Пестер Лојд“ наплатила је за овај пакетић, који је био зло тежак, више него што је прописано. Стога је тражила безименога, коме је роба била упућена, да му врати сувишак али је овај већ био одмаглио

У исто доба кад је „завера“ „откривена“, дошао је на Цетиње Настић, био је врло усрдно примљен од Томановића и престављен је кнезу Николи који му је дао доста новаца. У Сарајеву се знало, зато, јер је Настић на много места показивао пун новчаник. Ускоро је за тим цетињска полиција ухватила бомбе, које Рајковић није могао прокриумчарити Јавност није хтела у целу „заверу“ да верује, тад су на Цетињу почели да траже сведоке, но то је ишло споро и процес се морао одгађати. То оклевање није се допало самосталској господи у Сарајеву и они почеше да коре оне на Цетињу што споро раде. На попришште ступа сам вођа самосталски др Димитријевић, саставља писмо Настићу, упућено на Томановића, које износи „Народ“ и о којем ће мо ми у идућем броју проговорити.

После ревалског састанка.

Најважнији светски политички догађај наших дана је без сумње састанак рускога цара Николаја и енглескога краља Едуарда у Ревалу. О политичком знача у тога састанка писано је доста у нашем листу. Како год човек окрене, свена једно изађе: он беше напорен против Немачке Јер Немачка је до сад стално рачунала са неслогом између Енглеске и Русије. Један немачки дипломата је недавно рекао, да слога између Енглеске и Русије значи за Немачку изгубљену битку

Немачка се тим састанком заиста и осетила погођена. Пре неки дан донео је службени лист „Нордајче Алгемајне Цајтунг“ чланак под натписом „О положају“. У њему вели, да је у последње време иако без стварна повода, овладао светом немирком је узрок, што се мисли да је на догледу образовање новога тројнога савеза и његове политике Мора се признати, да се могу изродити тешке дипломатске распре. Живимо у добу чекања, и ту је прилику улучило новинство да проспе гомилу неоснованих и злобних гласова. Немачка политика треба да буде на опрезу, јер је све то против ње наперено. Немачку беде, да је распирила руско-јапански рат да је потстакла немире у Персији и Индији, да Турску бодри на рат, да је потстрекла свесловенски покрет, да шурује са Мулајем Хафидом. Најзад је протурен у свет и глас, као да је немачки цар држао у Деберицу говор у ком је напомнуо, како се силе спремају, да око Немачке стегну обруч. На све то одговара споменути службени лист, да је то измишљотина, па додаје: „Не ћемо да затварамо очи испред могућих опасности“. „Свест о нашој снази даће нам само поуздања и мира, а само то и приличи великом и мирољубивом народу“

Прогоњење ћирилице у гимназији

Читамо у муслиманском листу „Мусавату“: Да господи професорима Хрватима није по ћуди ћирилица, то смо давно знали, али да нека господа тако далеко иду у својој заслепљености и тесногрудности, то нисмо могли ни помислити. Премда закон налаже, да сваки ђак, па био он православни Србин, муслиман или католик, мора подједнако знати читати и писати ћирилицом и латиницом, ипак господа професори не верују. Тако нам се од дуже времена туже ђаци муслимани, да им је врло тешко из гимназијске књижнице добити на читање какву књигу ћирилицом, јер им се одговара: „Нема је“, „на читању је“ или „Ви терате политику“. Заиста чудна логика! Читати ћирилицом значи: терати политику! Стидите се господо латиника!

Недајте деци оружје у руке.

Читамо у вршачком „Родољубу“. Ужасна несрећа десила се трећи дан наших Духова у Вршцу. Оздашњи шустер Душа Радак Лазика 28 год. стар, отац двоје нејаке дечице играо се трећи дан Духова са седмогодишњим унуком Косте Жупанског са револвером учећи га како се пуца. Невино дете повуче за пето од револвера, чети опали и потрефи несретног Радака у сред ока који се одма срушио и пак и два сата издахнуо. Сваки час имамо прилике да слушамо овакe несретне случајеве и још увек се овако несмотрено ради да чак и невина деца постају у својим младим годинама убицама а без њихове кривице.

Са републиканске конвенције.

Приликом састанка републиканске странке Сједињених Држава у Чикагу дешо за време самога избора Херци претседника Рузвелта, сада господи Лангвортовици, доста немио догађај. Познато је да човек, седећи за леђима какве женскиње, која има шешир на глави, не може баш ништа видети преко ње. Да се томе злу доскочи, издата је наредба, да све женскиње у дворници имају поскидати шешире. Госпођа Лангвортовица имала је необично велик шешир, нешто већи од навиљка сламе, а већи од родиног гнезда. Један од послужника приђе јој с молбом, да скине шешир. Лангвортовица га само пресече погледом. Приступи и други, мало виши службеник. Опет ништа не поможе. Чланови конвенте почеше се освртати мргодна лица на њу. — Опет ништа не. Замоли је најзад благим речима и сам муж Лангворт. — Опет ништа. Позове је као муж. Ништа. Позове је, да се повинује дисциплини у дворници Опет ништа. Најзад јој скине шешир и сам. Изгледа да је госпођа Лангвортовица хтела конвенту показати шешир, а не да је она хтела штогод чути. — Господин Лангворт је требао мало п журити!

Догађаји у Босни.

Већ више пута смо имали прилике читати у босанским српским листовима, где овдашњим Србима, кад их хоће да наруже, грде поред осталога, и краља Пет а. Ово је јединствена, чисто аустријска, смицалица. Вређајући на тај начин народносне осећаје босанских Срба, теже да их изазову, не би ли у тренутку учинили штогод, да би их доцније стварним доказима оптужити, како теже Србији. „Српска Ријеч“ доноси у свом последњем броју, да је такав један куфераш опсовао једном Србину поред осталога и краља Петра. И затим се испрсио и изазивао: „Опсуј ти мени цара Фрању, ако смијеш?“ — Трновска котарска област позове Алексу Дивљана из Црне Ријеке да одради шест дана роботу. Позив је Алексу уручен после рока. А кад није дошао на време (!), трновска котарска испостава пошаље оружнике (жандаре) по њега, те га са бајонетима доведоше. Алекса буде на три дана затвора осуђен. Алекса је сакат на обадве руке, види слабо на једно око. Не може да иде сам, већ га воде. И том се суди за наметнуту кривицу. Ово је двоструки злочин, један што детету није на време уручена позивница, друго што дете није за рад. Трећи је злочин починила земаљска управа, кад је на тужбу Алексина оца, правдала котарску област.

Азбестово дрво.

Азбест је бео, зеленкаст или мрк минерал, који се јавља у меким, дугим и савитљивим влакнима. Има га доста у Алпима, у Русији, Америци, а код нас у Србији. Стари Грци и Римљани употребљавали су га за несагорљива ткива, н. пр. за мртваце. И у средњем веку градили су чаршаве за столове од азбеста. И данас се праве од азбеста фитиљи за лампе, капе, омотачи за машине, против пожара. За све ове разне употребе најподеснија је она одлика азбеста што се зове амијант или минерални лан. Грубље врсте азбеста употребљавају се за несагорљиве премазе, а отпатци лоших и белих врста прерађују се у азбестову хартију и картоне. Из азбестових отпадака граде сада у Америци т. зв. амијантово дрво. Овај производ замењује обично дрво, чвршће је и гушће од растворине и врло је издржљиво према променама температуре и утицајима влаге. Греде од амијантова дрвета су за 75% издржљивије него ли борове исте дужине. Тако је нађен материјал, који ће заменити временом све скупље и ређе корисно дрвеће (Трговински Гласник.)

Време

Према телеграфском извештају од 22. јуна може се очекивати ветар и киша.

Одговорни уредник
Константин Брадзаровић.

Трговина.

БУДИМПЕШТА, 22. јуна 1908. год. (Званични извештај).

Готова роба.

Раж прве квалитете 20 кр. 80 п. до 21 кр. 10 п.
Раж средње квалитете 20 кр. 60 п до 20 кр. 80 п.
Јечам за храну 13 кр 40 пот до 14 кр. 60 пот.
Јечам за пивање чини — кр — п. — кр — п.
Зоб прве квалитете 16 кр. 80 п. до 17 кр — п.
Зоб средње квалитете 16 кр. 20 п. до 16 кр. 60 п.
Кукуруз домаћи 14 кр. 10 пот. до 14 кр. 40 п.

Термини.

Жито за октобар 23 кр. 30 пот. до 23 кр. 32 п.
Раж за октобар 1908. 19 кр 12 п. до 19 кр 14 п.
Кукуруз за јуни 1908. 14 кр 32 пот. до 14 кр. 34 п.
Све од 100 кила.

Мануфактурна и кратке робе
трговина
ПАЈЕ РАДАНОВИЋА
у Осеку

по ребује једног солидног вештог помоћника који је осим српског немачком и мађарском језику вичан уз ознаку фиксе плате и досадањег сервирања. 714 1—8

ОДМА МОГУ СТУПИТИ
два ваљана
млинарска помоћника
за воденицу на Дунаву. Посао лак, плата осми део од у к пне заслуге и кост или месечно **30 круна** са потпуном опскрбом. Молбе се шаљу на
Fazekas Gábor-u,
Dolnya Lyubkova p Berzánszka
720 1—1

Част ми је овим штов. публици ч места и са стране до знања ставити, да сам бившу

шпецерајску трговину

госп. **Теодора Турског** преузео и са потпуно новом робом снабдео. Уједно вас умољавам, да поклоњено поверење, којим сте мога претходника удостојили, и мени поклоните.

Поруџбине са стране обављам брзо и тачно — Цене су уне ене.

Молећи за што многобројнију посету, бележим се

са одличним поштовањем
Светозар Мошорински,
шпецерајска трговина код „златног јагњета“ у Великом Бечкереку, Хуњадијева (славна) улица, у срп. црк. палати.
703 2—3

СТАРА
И ДОБРО РЕНОМИРАНА ВЕЛИКА
СПЕЦЕРАЈСКА И ДЕЛИКАТЕСА
РАДЊА
Микин и Стојковић
код „Тигра“
У НОВОМ САДУ
преко од владичанског двора, главна улица број 2.

препоручују своје велико стоваришће свежег **јужног воћа шећера, кафе, пиринџе, рума, теја зејтина, свећа,** разног **сира** изврсну **саламу, брашна, соли,** праве чисте **гром есенције, сапуна, плава камена, рафије** и **гуме за каламљење** винограда, **минералне воде** и све овој струци припадајуће **артикове на велико и мало.**

Послуга под личним надзором брза, тачна и солидна. — Умерене цене.
I. 10 18—26

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.